

Lipcseiné Takács Nóra

Reformpedagógiai elvek és módszerek a Falusi Porta Tanodában

A Falusi Porta Tanoda az „Étel iskolája, mert ételed az életed” – szól a hangzatos szlogen. Az étel, azaz az élet iskolája – tehát tulajdonképpen olyan, mint amilyen minden iskolának lennie kell(ene). Non scholae, sed vitae – nem önmagáért való, hanem az élet maga.

Leegyszerűsítve a Falusi Porta Tanoda egy olyan kisgazdaság, amely termelői tevékenysége mellett tangazdasági funkcióval is bír. Az idelátogatók - főként iskolás csoportok – a foglalkozások során betekinhetnek az élelmiszertermelés legegységesebb műveleteibe – a háziállatokkal és a haszonnövényekkel kapcsolatos alapismeretektől egészen a különböző termékek előállításáig. Teszi mindezt olyan tematikus programok, vagy ha úgy tetszik projektek révén, mint a „Gabonától a kenyérig”, „A tojás útja”, „A gyümölcstől a lekvárig”, vagy a „Tej útja”.

A Falusi Porta Tanoda módszer eredményeként – a hasonló külföldi példák szerint – elsősorban a közvetlen értékesítés révén jelentősen nő a résztvevő kisgazdaságok termékeinek forgalma. A pedagógiában oly gyakran nehézséget jelentő késleltetett hatás, vagyis a „befektetett tőke” hosszú távú megtérülése pedig akár már azonnali eredményekkel is kecsegtet – mivel rövid értékesítési láncokról beszélünk, a kereskedelmi árrés kiiktatásával elmondható továbbá az is, hogy a fogyasztó igen kedvező áron jut az amúgy lényegesen értékesebb termékekhez. A program központjában ugyanis a mindannyiunkat érintő fogyasztási termékek, az élelmiszerek állnak. A gyermekek a Falusi Porta Tanodában előállított gazdag beltartalmú, értékes élelmiszereket megízlelve családjaikban is felkeltik az ezek iránti igényt. A legalapvetőbb marketing-fogással élve a gyermekeken keresztül befolyásoljuk tehát a családok fogyasztási szokásait, hiszen ami a gyermeknek ízlett, arról otthon mesélni fog, sőt, ráveszi szüleit, hogy az adott kistermelőtől további termékeket szerezzenek be...

Szent – Györgyi Albert „Az őrült majom” című művében írja: *„A jó nevelés meg tud oldani egy másik igen nyomasztó gondot is: mit tegyen az ember önmagával, ha már többet tud termelni, mint amennyit elfogyaszt? Ezért van szükségünk egy olyan nevelési rendszerre, amelynek alapja a valódi erkölcsi, esztétikai és szellemi értékek megértése.”*(Iddézi: Kovács N.M. 2007) Globalizált és egyben túlnépesedett

világunk ontja magából az üres, értéktelen áruk tömegét. Megérett az idő arra, hogy felismerjük: a fenntartható fejlődés nem csak mennyiségi, sokkal inkább minőségi kell legyen. Ez természetesen nagyon komoly érdekeket sért – a silány minőségű tömegtermelésben érdekelt résztvevők táborát és sajnálatos módon sok agráregyetem berögzült nézeteit. Így az erősnek látszó, illetve magát – sajnos joggal - erősnek gondoló agráripari lobbistákat kijátszva, a fogyasztót tanítva és őt igényességre nevelve vesszük fel a kesztyűt.

„A projekt maga az élet, amely társadalmi környezetben folyik, elégedetté tesz, megtanít a kitartó munkára, segít sikeresnek lenni, céltudatos tevékenység, az értékes élet tipikus szakasza a demokratikus társadalomban. A projektmódszer eredményeként – Kilpatrick, a projektmódszer kidolgozója – az alábbiakat jelöli meg:

- célvezérelt tapasztalatszerzés, „teljes értékű”, erős aktivitás,
- lehetőséget biztosít megtanulni, hogyan kell a célt meghatározni
- a cél irányába mutató *beállítódás* készséget, *felkészültséget* jelent,
- a gyermek folyamatosan szelektív döntéseket végez,
- a cél meghatározza az eredményt,
- a felkészültség meglepedést vált ki, ha a célt elérték,
- az elégedettség megerősíti a tevékenységet,
- tartós érdeklődésből fakadó cselekvés,
- helyt ad a magatartás etikai minőségét jellemző lényeges elemének.” (Kováts-N.M: 2010)

Dewey szerint „*A tanulandó ismeretet a tanulók érdeklődéséhez kell szabni: A nevelést célzó oktatásnak biztosítani kell, hogy az iskolában tanított tárgyak a gyermek természetes és spontán érdeklődéséhez kötődjenek, ennek megfelelően differenciálódjanak, s tudatosan vezessenek további közvetlen, köznapi tapasztalathoz.*” (Falus Iván, 2006) A Falusi Porta Tanodában folyó oktatás ilyen szempontból is rendkívül szerencsés helyzetben van, hiszen egyrészt a mindenkit közvetlenül érintő élelmiszerek termelését mutatja be, másrészt olyan, minden gyermeknek kedves eszközkészlet bevonásával teszi ezt, mint az állatok és a növények. A fejlődésben lévőkre ugyanis „nem az absztrakt képzetek gyakorolnak hatást, hanem életteli képek”. (Rudolf Steiner, 2007) Dewey máshol azt javasolja, hogy „hozzuk az iskolát az élettel kapcsolatba, s ezzel szükségképpen minden tantárgyat is szoros viszonyba hozunk egymással.” (Dewey 1912, idézi KNM, 2010). A Tanodai foglalkozásokon is valóban egyértelműen megfigyelhető egy-egy téma több tudomány-, illetve kompetenciaterület felőli megközelítése.

Ezen a helyen essék néhány szó a Falusi Porta Tanodákban folyó munkáról: a gyermekek az adott hónap témáját először elméleti alapozással kezdik. Ez lehetővé teszi figyelmüknek az adott témára való irányítását. Az elméleti ismeretek átadásakor megkapják a gyakorlati foglalkozás során megoldandó kérdéseket is, felkészítve őket ezzel magára a foglalkozásra. Ezáltal megvalósul a Kilpatrick által fent megjelölt kritérium: a cél irányába mutató *beállítódás*. A terepi gyakorlatra így módon már célirányosan, sajátjuknak érzett kérdésekkel érkeznek, melyekre könnyedén választ találnak az ott tapasztaltak által. Az elméleti bevezetést követő gyakorlati tapasztalást végül egy összegző rögzítés zár le. A Tanodába havonta visszatérő gyermeknek ugyanakkor módjában áll az elmúlt témák újraellenőrzése is – egyben megfigyelheti az éves körforgás elemeit, valamint részese lesz a kézzelfogható változásoknak is – ahogy például a „szeme előtt” lesz tyúkanyó a tavasszal kikelt kiscsirkéből. Emellett - adott esetben - kertészkedve megtanul a gyermek a befektetett alázatos munka eredményeként tekinteni a termésre, illetve a termékekre általában és így egészen máshogy értékeli, megbecsüli azt. Meggyőződésem, hogy a termék előállítására fordított erőfeszítések, a monoton munkavégzés megtapasztalása, az alázat, de akár csak annak a megértése, hogy a fogyasztási mellett ott van a termelési oldal is, már önmagában hozzájárul a pazarlás, a meggondolatlan tékozlás visszaszorulásához, a mértékletességhez való visszatéréshez, így egyben pozitív társadalmi hozadéka is van.

A gyermek alkotóvágyára, kísérletező-vágyára, tapasztalására és átélésére alapozva szakadatlan tanulásra készítjük a gyermeket (Kerschensteiner, 2007) Ezzel összhangban említhetjük a '80-as évekbeli szentlőrinci iskolakísérletet is, melynek középpontjában nem az anyagi termelés pénzügyi haszna, hanem sokkal inkább annak a társadalom érdekében tett személyiségfejlesztő szerepe állt a középpontban (Gáspár László, 2007)

A fentiekén túl számos más hazai példa is említhető, ilyenek például a „Szünidei erdei iskola” Szombathelyen, a Kerti iskola Újszegeden. A Falusi Porta Tanoda módszertani alapjának tekinthető ugyanakkor a hasonló témájú osztrák „Schule am Bauernhof” (Iskola a paraszthortán), a német „Bauernhof als Klassenzimmer” (Paraszttudvar mint osztályterem), vagy a francia „Bienvenue a la ferme” (Isten hozta tanyán) program.

A modern társadalom iskolája „olyan helyként definiálható, ahol az ismeretek és tények átadása folyik, ahol az embereket felkészítik...arra, hogy hasznos állampolgárokká váljanak.” (Holistic Education Press, Brandon, Vermont, 2007) „Óvakodjunk – ugyanakkor – attól, hogy a gyermekeket kiemeljük a gyermeki életből azért, hogy megtanítsuk őket az életre” (Claparade, idézi Kováts-Németh Mária, 2010)

A fenti intelmeknek messzemenőig megfelelni látszik a Falusi Porta Tanoda, ahol a gyermekek testközelből, hiteles felnőttek tolmácsolásában ismerik meg az emberi lét ősi, hagyományos munkatevékenységeit, az alapvető termelési folyamatokat. Bízom benne, hogy a módszer jótékony hatásait felismerve mind több Falusi Porta Tanoda nyitja meg kapuit az egyre növekvő számú érdeklődő előtt és válik a gyakorlatban is az élet iskolája a mindennapok részévé.

Irodalom:

Falus Iván: Didaktika, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2006

Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig Comenius Oktató és Kiadó Kft, Pécs, 2010

Gáspár László: A szentlőrinci iskolakísérlet. In: Kovátsné Németh Mária: Reformpedagógiai koncepciók, alternatív megoldások, Selye János Egyetem, Komárom, 2007)

Kerschensteiner: A jövő iskolája a munkaiskola In: Kovátsné Németh Mária: Reformpedagógiai koncepciók, alternatív megoldások, Selye János Egyetem, Komárom, 2007)

Rudolf Steiner: A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból. In: Kovátsné Németh Mária: Reformpedagógiai koncepciók, alternatív megoldások, Selye János Egyetem, Komárom 2007)